

BİLİMKURGU ANLAMAK

Alt Türlerle
Eleştirel Yaklaşımlar

Editörler
Cenk Tan
Cem Kılıçarslan
Seda Uyanık

BİLİMKURGYU ANLAMAK: Alt Türlerle Eleştirel Yaklaşımlar

Editörler

Cenk Tan

Cem Kılıçarslan

Seda Uyanık

BİLİMKURGUYU ANLAMAK: Alt Türlere Eleştirel Yaklaşımlar

Editörler: Cenk Tan - Cem Kılıçarslan - Seda Uyanık

Bilimsel Eserler No. : 780
ISBN : 978-625-7492-57-7
E-ISBN : 978-625-7492-60-7
Basım Sayısı : 1. Basım, Eylül 2021

© Copyright 2021, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

'NOBEL BİLİMSEL ESERLER' Bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni : Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Yayın Koordinatörü : Gülferm Dursun -gulferm@nobelyayin.com-

Redaksiyon : Sergen Öz -sergen@nobelyayin.com-
Sayfa Tasarım : Samet Tekin -samet@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım : Lale Yalçın -laleenobel@gmail.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-
Baskı ve Cilt : Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti. Sertifika No: 47479
İvedik Örg. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71

Kütüphane Bilgi Kartı

Tan, Cenk., Kılıçarslan, Cem., Uyanık, Seda.

Bilimkurguyu Anlamak: Alt Türlere Eleştirel Yaklaşımlar / Editörler: Cenk Tan - Cem Kılıçarslan - Seda Uyanık

1. Basım. XII + 346 s. 16,5x24 cm. Kaynakça ve dizin var.

ISBN: 978-625-7492-57-7

E-ISBN: 978-625-7492-60-7

1. Bilimkurgu 2. Edebiyat 3. Eleştiri 4. Edebi Tür 5. Türk Bilimkurgusu

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı mh. 2465 sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat Şaşmaz-ANKARA - siparis@nobelyayin.com-

Telefon: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65

E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com / www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa Basım Dağıtım, Arasta, Arkadaş Kitabevi, D&R Mağazaları, Dost Dağıtım, Ekip Dağıtım, Kida Dağıtım, Kitapsan, Nezh Kitabelevleri, Pandora, Prefix, Remzi Kitabelevleri

Ön Söz

Bugünün bilimkurgusu yarının bilimsel gerçeğidir.

Isaac Asimov

Kökeni olarak ister eski çağlardaki destanlar ister Sanayi Devrimi sonrası ortaya konan eserler kabul edilsin, bilimkurgu, zaman içinde edebiyat ve sinemada önemli ölçüde ön plana çıkmış, özellikle 2000 sonrası dönemde yaygın biçimde popülerlik kazanmış edebî bir tür olarak görülmektedir. Söz konusu popülerite, bilimkurgunun doğasını daha iyi anlamayı ve türün dinamik yapısına dair eleştirel yaklaşımlar üretmeyi de önemli ölçüde gerekli kılmıştır. *Bilimkurguyu Anlamak* kitabının ortaya çıkarılmasındaki temel gerekçe de bilimkurguya dair Türkçe akademik çalışmaların sınırlı sayıda olmasıdır. 2019 yılının sonlarına doğru bu yönde bir çalışma yapmak amacıyla yola çıkan Dr. Cenk Tan, özgün bir kitap yaratma fikrini taslak hâline dönüştürmüş ve ardından ilk çekirdek yazar kadrosunu oluşturma yoluna gitmiştir. Kitaptaki bölüm sayısının artması yazar kadrosunun genişlemesine sebep olmuş ve böylece proje çok yazarlı bir kitaba doğru evrilerek şimdiki hâlini almıştır. Bu noktada Dr. Emrah Atasoy'un katkı ve gayretleri yadsınamaz. Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde görev yapan ve alanlarında uzman akademisyenlerin bir araya geldiği bu kitaba, Dr. Cem Kılıçarslan ve Dr. Seda Uyanık editör olarak dâhil olmuştur. Böylece üç editörlü ve on dört yazarlı bir kitabın ana hatları ortaya çıkarılarak uzun soluklu bir kitap projesi başlatılmış, 2021'in yaz aylarına gelindiğinde değerli yazar ve editörlerin üstün gayretleri ile yazım ve hakem süreci tamamlanıp kitap basıma hazır hâle getirilmiştir.

Kitabın hazırlık sürecinde güdülen temel yaklaşım, bilimkurguyu bir edebî tür olarak ele alıp onu oluşturan alt türler çerçevesinde anlamaya ve eserler üzerinden çözümlenmeye çalışmak olmuştur. Açıktır ki bilimkurgu, katmanlı ve değişken yapısı ile kendi içerisinde çok fazla soru ve sorun içeren bir alandır. Tanım ve tür konusunda önerilen her çözümün ya da alternatifin geçerliliği ise türün inşa edilmeye çalışıldığı zeminin kayganlığı nedeniyle tartışmalıdır. Bu nedenle bilimkurguyu anlamanın sürekli bir çaba ve bitmeyecek bir tartışma olarak kalması gerekliliğinin farkındalığıyla bilimkurgunun ve alt türlerinin çerçeveleri, kavramların Türkçeye aktarılışı ve kullanıldıkları bağlam gibi konular kitapta yazarların inisiyatifine bırakılmıştır.

Böylelikle türün içeriğine dair zengin, çok sesli ve yeni tartışmaları tetikleyen yaklaşımlar tek bir çatı altında bir araya getirilmeye çalışılmıştır.

Bilimkurguyu Anlamak, bilimkurguyu alt türlerine göre sınıflandırmakla birlikte, her bir alt tür hakkında açıklayıcı bilgiler vererek o türe ait seçilmiş eser/eserleri belirli sorunsallar ışığında tartışıyor. Bu bağlamda kitap, ütopya/distopyadan uzay operasına ve siberpunktan Türk bilimkurgusuna kadar uzanan çeşitlilikte bilimkurgu tartışmaları sunuyor.

Kitapta bu çeşitliliğin ilk adımları ise bilimkurgunun evrimsel dinamizmini inceleyen Sezer Sabriye İkiz'in "Bilimkurgunun Kısa Tarihçesi" metni ile atılıyor. Yazar, metninde bilimkurgunun tanımlarından öncü metinlerine, fraksiyonlarından coğrafi seyrine, siyasi krizlerin türe etkisinden türü alımlayan okur kitlesine kadar çok geniş bir yelpazede bilimkurguyu ele alıyor. Teknolojik gelişmelere paralel olarak bilimkurgu metinlerindeki kırılma noktalarına dikkat çeken İkiz, böylelikle türün tarihine ve evrildiği yere yönelik bütüncül bir değerlendirme ortaya koyuyor.

Bilimkurgunun doğasını, kurguladığı alternatif evrenleri odağa alan ve türün içine doğduğu dünyadan hareketle diğer türlerle ilişki ağına eğilen bir diğer bütüncül okuma ise Burcu Kayışcı Akkoyun'a ait. "Bilimkurgu, Ütopya ve Distopya" adlı bölümde yazar, bilimkurgunun ütopya-distopya ile ayrıştığı ve benzerlik gösterdiği alanlara kuramsal tartışmalar bağlamında eğiliyor. Yazar, aynı zamanda bilimkurgu ile ütopya-distopya türleri arasındaki metinlerarası ilişkinin göstergelerini kurmaca zeminde saptadığı ortak izlekler üzerinden açığa çıkarıyor.

Bilimkurgunun etkileşim alanı, tarihsel seyri, alt türlerinin kuramsal ve metin merkezli olarak analiz edilmesi kuşkusuz ki kitabın kapsadığı temel hedeflerden birini oluşturuyor. Sümeyra Buran'ın "Sert Bilimkurguda Kuantum, Metafizik ve Genetik Mühendisliği" adlı yazısı da bu bağlamda bir okuma deneyimi sunuyor. Buran, sert bilimkurguya dair yaklaşımları, türün yapısını ve kullandığı araçları geniş bir planda ele alıp sert bilimkurgunun bilimle olan yakın ilişkisini hem geçmişten bugüne dönüşümünü serimleyerek hem de posthümanizm ekseninde başat öğelerini tartışarak değerlendiriyor.

Bilimkurgunun alt türlerine yönelik yakın okumalardan biri de Emine Şentürk'ün "Sosyal Bilimkurguda Toplumsal Değişim Yöntemi Olarak Döngüsellik" başlıklı çalışması. Isaac Asimov'un ve Chad Oliver'ın kanon dışı sayılabilecek öykülerini sosyal bilimkurgu çerçevesinde ele alan Şentürk, toplumsal planda gelecek öngörülerinin döngüsel bir işlev gösterdiğini ve biçim değiştirerek kendini başka formlarla var ettiğini dile getiriyor. Yazar, toplumsal kültür ve düzenin devinim

hâlinde olduğu vurgusunu, medeniyetler arasındaki etkileşimi ve kültürel örüntünün öz ile ilişkisini kurmaca metinlerdeki izdüşümleriyle birlikte analiz ediyor.

Bilimkurgunun sadece edebî sahada değil, görsel sanatlarda da karşılığını aramak disiplinlerarası çalışmalara öncelik vermek açısından büyük önem taşıyor. Özellikle “zaman yolculuğu” gibi edebiyattan sinemaya birçok farklı mecrada varlık gösteren bir tema söz konusu olduğunda bilimkurgu çalışmalarının geniş spektrumlu bir şekilde yapılmasının ne denli önemli olduğu daha da fazla açığa çıkıyor. Orkun Kocabıyık ve Ayşe Nur Bozdoğan’ın yazdıkları “Bilimkurgu Edebiyatı ve Sinemasında Bir Geçiş Ritüeli Olarak Zaman Yolculuğu” adlı metin de işte bu bağlamda ortaya konan çalışmalardan biri. Kocabıyık ve Bozdoğan, kültürel antropolojiden el alan geçiş ritüeli kavramını zaman yolculuğu izleği ile koşut olarak okuyorlar. Yazarlar, yolculuğun törenselliğinin, zamanın mekânlaştırılmasının ve mevcudiyetindeki paradoksallığın edebiyat ve sinemadaki seyrini inceliyorlar.

Kitabın kayda değer bir kısmı edebiyat ve sinemada bilimkurgunun başat öğelerinin irdelenmesini kapsıyor. Emrah Atasoy’un “Kıyamet Sonrası Bilimkurgu: Mary Wesley’nin *The Sixth Seal* Eserinde Hayatta Kalma Mücadelesi” başlıklı yazısında da bu bağlamda detaylı bir inceleme mevcut. Kıyamet sonrası bilimkurgunun eskatoloji ile ilişkisini gözler önüne seren ve kıyamet sonrası senaryolarını hayatta kalma mücadelesi motifi ile değerlendiren Atasoy, çalışmasında yeni dünya düzeninin inşası bakımından Wesley’nin eserinin yakın okumasını yapıyor.

Yeni dünya düzeni öngörüsü ve alternatif senaryolar konusu, kitapta pek çok farklı bakış açısında karşılık buluyor. Bunlardan biri de Hamdi Ali Serdar’ın “*Babavatan: Bir Alternatif Tarih İncelemesi*” adlı yazısı. Serdar, yazısında şimdinin ve geleceğin ideal düzenini geçmişi dönüştürerek sağlamaya çalışan alternatif tarihin ortaya çıkışını, beslendiği kaynakları ve türün örneklerini inceliyor. Tarih ve alternatif tarih arasındaki geçirgenliği tartışan yazar Robert Harris’in tür açısından belirgin özellikler taşıyan romanı *Babavatan*’a psikanalitik açıdan yaklaşıyor.

Bilimkurgu türlerinin iç içe geçirilmesi, hatta yazınsallıklarının sorgulanması türlere daha yakından bakmayı gerekli kılıyor. Özellikle de bilimkurgunun bir alt türü olarak kabul görüp görmediği bile uzun tartışmalara konu olan uzay operası üzerine yapılacak tespitler bu alt türü bileşenlerine ayırmakla ve geçmişten bugüne üretildiği ortamlardaki örnekleri analiz etmekle mümkün. Züleyha Çetiner-Öktem’in edebiyattan sinemaya uzanan detaylı incelemesi de konunun bulanıklığını giderecek nitelikte, isabetli çıkarımlar sunuyor. “Uzay Operasının Yükselişi: Bir Türün Var Olma Hikâyesi” başlıklı metninde yazar, uzay operasının akışkanlığını ve evrimleşmesini gözler önüne sererek türün kendini güncel tutan doğasına işaret ediyor.

Bilimkurguyu Anlamak kitabının içinde bilimkurgu türlerini tanıtan ve örneklerinin analizini yapan çalışmalarının yanı sıra bilimkurguya farklı kuramsal perspektiflerden okuma önerileri getiren çalışmalara da rastlamak mümkün. Bu okumalardan birini de Cenk Tan, “Tüketiciликтen Yamyamlığa Uzanan bir Modernite Eleştirisi: Yeni Dalga BK ve J. G. Ballard’ın *Gökdelen* Romanı” adlı yazısında sunuyor. Tan, yeni dalga akımını etraflıca ele aldıktan sonra Ballard’ın *Gökdelen*’ini Nietzsche ve Russell’in güç/iktidar ve Weber’in statüye ilişkin görüşleri üzerinden sınıfsal çatışma-ötekileştirme dolayımında değerlendiriyor.

Bilimkurgu denince akla gelen önemli alt türlerden biri de siberpunk. Cem Kılıçarslan, “Yeni Bedenler, Yeni Uzamlar ve Tekno-Kopuklar: Siberpunk ve *Parazit*” adlı metin ile siberpunk akımının tarihine ve gelişimine ışık tutuyor. Ayrıca bu akıma özgü kavramları, alt türün özellikleri ve çelişkileri bağlamında ele alan yazar, siberpunk alt türünün postsiberpunka dönüşümünü Neal Stephenson’un *Parazit* adlı romanını esas alarak tartışıyor.

Bir anlamda dipsiz bir kuyu olan bilimkurgunun katmanlarını açıklamak, alt türlere dair eleştirel yaklaşımları daha da zenginleştirmek adına kitapta vücut bulan çalışmalardan biri de “İklim Kurgu’da İnsan-Doğa İkileminin Varoluşsal Mücadelesi: Margaret Atwood’un *Antilop ve Flurya* Romanının Ekoeleştirel Okuması” başlığını taşıyor. Ekolojik dengenin insan eliyle alaşağı edilmesini, insan-doğa ilişkisi düzleminde yıkıcı iklim değişikliklerini ve olası felaket senaryolarını iklim kurgu çerçevesinde değerlendiren Çelik Ekmekçi, çalışmasında bir yandan türün izlerini antroposen çağından itibaren titizlikle takip edip işlevsel bakımdan dönüşümlerine dikkat çekerken diğer yandan da insanın bilim aracılığıyla doğa üzerinde kurmaya çalıştığı denetimi Atwood’un romanı üzerinden anlatıyor.

İnsanın doğaya etkisi iklim kurgunun yanı sıra transhümanizmin ve posthümanizmin de merkezî konulardan biri. Tematik ortaklıktaki yaklaşım farklarını açığa çıkarmak adına kitapta önemli bir boşluğu dolduran çalışmalardan birini de Pelin Kümbet, “Posthüman/Transhüman Bilimkurgusal Dünyaya Doğru: Richard Morgan’ın *Değiştirilmiş Karbon* ve Kazuo Ishiguro’nun *Beni Asla Bırakma* Romanı” başlığıyla kaleme aldı. Yazar, çalışmasında biyomedikal ve biyoteknolojik gelişmelerin insan, doğa, çevre ve farklı yaşamlar üzerindeki yıkıcı etkilerini posthümanist ve transhümanist yaklaşımları serimleyerek değerlendiriyor. Kümbet ayrıca insanın teknolojiyi denetleyerek kendi de dâhil olmak üzere diğer tüm canlı formlarını kuşatma çabasını, insan ve makine arasındaki yarış, aciziyetin sınırlarını aşma yolunda insanî değerlerin yitişini romanların benzerliklerinden hareketle sorguluyor.

Elbette bilimkurguya ve alt türlerine dair çeşitli eleştirel yaklaşımları aynı çatıda, kapsamlı ve bütünlüklü bir şekilde ortaya koyma amacıyla olan kitapta yerli bilimkurguya yönelik çalışmaların da değeri büyük. Kitabın son iki bölümü de bu alana yönelik okumalar sunuyor. Berk Çoker, “Yerli Bilimkurgu Eserlerinde Distopik Bağlamda Politik Düzen Değerlendirilmesi” başlığını taşıyan yazısında 1990’lardan 2000’li yıllara kadar üretilen yerli bilimkurgu eserlerine eğiliyor ve Müfit Özdeş’in *Son Tiryaki*, Zühtü Bayar’ın *Sahte Uygarlık* ve Halil Kocagöz’ün *Uzaya Kaçış* adlı eserlerini distopyalar bağlamında ele alıyor.

Veli Uğur ise “Bilimkurguda Dış Sesler ve Postmodernizmin İmkânları: *Hayalet Kentin Kadınları*’nda Alternatif Evrenler” adlı çalışmasında kadın yazarların bilimkurgu türüne geç dâhil olmasının nedenlerine, Türkiye’de bilimkurgu okurluğu ve üretiminin tarihsel sürecine değinerek Nurcihan Doğuç’un *Hayalet Kentin Kadınları* adlı bilimkurgu romanını eril söylemi kıran bir eser olarak çözümlüyor.

Sonuç itibarıyla *Bilimkurguyu Anlamak*, bilimkurgu türünü sınıflara ayırmakla kalmayıp her bir alt türe ilişkin seçilmiş bir tartışma ile birtakım özgün sonuçlar ortaya koymayı amaçlamaktadır. Uzun uğraşlar sonucunda ortaya çıkarılan bu kitabın bilimkurgu ve genel anlamda spekülâtif kurgu alanında önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz. Kitabın yazım sürecinde ve hazırlanmasında emeği geçen tüm yazarlara teşekkürlerimizi sunarız.

Editörler

Yazarlar

Sezer Sabriye İKİZ	Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü
Burcu KAYIŞCI AKKOYUN	Dr. Öğr. Üyesi, Boğaziçi Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
Sümeyra BURAN	Doç. Dr., California University Riverside Misafir Araştırmacı
Emine ŞENTÜRK	Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
Orkun KOCABIYIK	Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
Ayşe Nur BOZDOĞAN	Öğr. Gör., Antalya Bilim Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu
Emrah ATASOY	Dr., University of Oxford Misafir Araştırmacı
Hamdi Ali SERDAR	Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
Züleyha ÇETİNER-ÖKTEM	Doç. Dr., Ege Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
Cenk TAN	Dr., Pamukkale Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü
Cem KILIÇARSLAN	Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü
Çelik EKMEKÇİ	Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü
Pelin KÜMBET	Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
N. Berk ÇOKER	Öğretim Elemanı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Genel Eğitim Bölümü
Veli UĞUR	Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

(İsimler kitaptaki bölüm sırasına göre yazılmıştır.)

Editörler:

Dr. Cenk TAN

Dr. Öğr. Üyesi Cem KILIÇARSLAN

Dr. Seda UYANIK

Pamukkale Üniversitesi, Yabancı Diller Bölümü

Hacettepe Üniversitesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü

İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Türkçe Dersi Koordinatörlüğü

İçindekiler

Ön Söz.....	iii
Yazarlar	ix
GİRİŞ:	
Bölmek, Parçalamak ve Anlamak.....	1
Cem KILIÇARSLAN	
Bilimkurgunun Kısa Tarihçesi.....	11
Sezer Sabriye İKİZ	
Bilimkurgu, Ütopya ve Distopya.....	27
Burcu KAYIŞCI AKKOYUN	
Sert Bilimkurguda Kuantum, Metafizik ve Genetik Mühendisliği	51
Sümeyra BURAN	
Sosyal Bilimkurguda Toplumsal Değişim Yöntemi Olarak Döngüsellik.....	73
Emine ŞENTÜRK	
Bilimkurgu Edebiyatı ve Sinemasında Bir Geçiş Ritüeli Olarak Zaman Yolculuğu.....	97
Orkun KOCABIYIK - Ayşe Nur BOZDOĞAN	
Kıyamet Sonrası Bilimkurgu: Mary Wesley'nin <i>The Sixth Seal</i> Eserinde Hayatta Kalma Mücadelesi	123
Emrah ATASOY	
<i>Babavatan</i>: Bir Alternatif Tarih İncelemesi.....	139
Hamdi Ali SERDAR	
Uzay Operasının Yükselişi: Bir Türün Var Olma Hikâyesi	163
Züleyha ÇETİNER-ÖKTEM	

Tüketicilikten Yamyamlığa Uzanan Bir Modernite Eleştirisi: Yeni Dalga BK ve J. G. Ballard'ın <i>Gökdelen</i> Romanı.....	185
Cenk TAN	
Yeni Bedenler, Yeni Uzamlar ve Tekno-Kopuklar: Siberpunk ve <i>Parazit</i>.....	209
Cem KILIÇARSLAN	
İklim Kurgu'da İnsan-Doğa İkileminin Varoluşsal Mücadelesi: Margaret Atwood'un <i>Antilop ve Flurya</i> Romanının Ekoeleştirel Okuması.....	233
Çelik EKMEKÇİ	
Posthüman/Transhüman Bilimkurgusal Dünyaya Doğru: Richard Morgan'ın <i>Değiştirilmiş Karbon</i> ve Kazuo Ishiguro'nun <i>Beni Asla Bırakma</i> Romanı	253
Pelin KÜMBET	
Yerli Bilimkurgu Eserlerinde Distopik Bağlamda Politik Düzen Değerlendirilmesi	281
N. Berk ÇOKER	
Bilimkurguda Dişil Sesler ve Postmodernizmin İmkânları: <i>Hayalet Kentin Kadınları</i>'nda Alternatif Evrenler	299
Veli UĞUR	
DİZİN	321

Tüketicilikten Yamyamlığa Uzanan Bir Modernite Eleştirisi: Yeni Dalga BK ve J. G. Ballard'ın *Gökdelen Romanı*

Cenk TAN

Aklı başında bir toplumda delilik tek özgürlüktür.

J. G. Ballard

Yeni Dalga Bilimkurgu (1960'lar ve 1970'ler)

1960'lı yıllarda bilimkurguda deneysel yazını teşvik eden harekete “yeni dalga bilimkurgu akımı”¹ denilmiştir (Mann 495). Hareket, Londra’da Michael Moorcock’un editörlüğünü üstlendiği *New Worlds* (Moorcock 1) dergisi etrafında gelişmiştir. Bu yeni yazın türü, bilimkurguda kanıksanmış bazı temalardan kopuşun ve deneysel kurgulara yönelik eğilimlerin habercisiydi. Bu dergide J. G. Ballard, Brian Aldiss ve John Brunner gibi yazarlar; yeni, tutkulu ve ironik bir bilimkurgu türünün temsilcileri olarak öne çıkmışlardır (Roberts, “Science Fiction” 62). Bu hareket aynı dönemde Birleşik Krallık’ta yaşayan Thomas M. Disch, John Sladek ve Samuel R. Delany gibi Amerikalı yazarlarca destek görmüştür fakat eleştirmenler yeni dalga hareketi’nin Amerikan bilimkurgusuna nasıl nüfuz ettiği konusunda görüş ayrılığı içindelerdir (62).

¹ İng. New Wave of Science Fiction: Fransız sinemasında 1950’lerin sonunda ortaya çıkan, sinema ve gerçeklik arasında yenilikçi bir ilişki arayan “Nouvelle Vague” isminden esinlenerek kurgulanmıştır (Kroos 289). Fakat buna rağmen 1960’lardaki bilimkurgu ile Fransız sinema akımındaki paralellikler tam anlamıyla uyumlu değildir (Roberts, “The Impact of the New Wave” 334). Fransız yeni dalga sineması hakkında daha fazla bilgi için James Monaco’nun *Yeni Dalga* kitabına bakınız.

Bu kapsamda araştırmalar, yeni dalga² akımının iki aşamadan oluştuğunu göstermektedir: 1964 ve 1966 yılları arasında Ballard ve Moorcock'un başını çektiği İngiltere merkezli hareketin 1965 ve sonrasında ABD'ye göç edişi bilimkurgu camiasında çeşitli tartışmaların konusu olmuştur (Latham 297). İngiliz yeni dalga hareketi, çağdaş kültürde meydana gelen dramatik değişimleri, özellikle cinsel politika, çatışma ve ifade özgürlüğü gibi konuları yansıtmaktadır (Menadue ve Cheer 1). Amerikan yeni dalga akımı ise bu akımı ismen reddetmiş olmasına rağmen Thomas Disch, Harlan Ellison, Robert Silverberg, Ursula K. Le Guin, Judith Merrill ve Joanna Russ gibi yazarlarla birlikte anılmaktadır (Bould vd. 105). Akımdaki etkisi kaçınılmaz olan önemli bir ABD'li yazar ise Philip K. Dick'tir (105). Dick; psikolojik deneyler, metafizik ve politik bilimkurgu konularında ciddi bir etki bırakmıştır. *Androidler Elektrikli Koyun Düşler mi?*³ (1968) ve *Ubik* (1969), Dick'in psikolojik deneysel yazın örnekleri arasındadır (Bould vd. 105).

Yeni dalga akımının ilkelerini Ballard şöyle ifade etmektedir: “Bilimkurgu uzaya, yıldızlararası seyahate, dünya dışı yaşamlara, galaktik savaşlara ve bilimkurgu dergilerinin çoğunluğunda tekrarlanan bu fikirlere sırtını dönmelidir. [...] Bilimkurgu'nun mevcut yazın türleri ve kurgularından kurtulması gerektiği kanaatindeyim” (James 169-170).⁴ Böylece yeni dalga yazarları, bilimkurgunun edebî kalitesini yükseltme amacını gütmekle birlikte, baskıcı bir yük hâlini alan konulara tepki olarak eserler ortaya koymuştur (Roberts, “Science Fiction” 62). Bu bağlamda, içerik ve fikirlerle ön plana çıkan bilimkurgu, o zamana kadar geri planda kalmış şekil, stil ve estetik gibi unsurlara yeni dalga hareketiyle birlikte odaklanmıştır (63). Pek çok yazar için bu, geleneksel bilimkurgudan sapma ve bilimkurguya ihanet olarak algılanmış ve çeşitli tartışmaları alevlendirmiştir.

Ayrıca bilimkurgunun altın çağı (1938-1946) olarak tabir edilen ve Isaac Asimov, Robert Heinlein, Arthur C. Clarke gibi efsane yazarlarla benzer kulvarda anılan geleneksel bilimkurgu eserleri, yeni dalga hareketi ile eş zamanlı olarak kaleme alınmaya devam edilmiştir (63). Ancak 1970'lere gelindiğinde altın çağın iyimserliği sürdürülemez olmuş ve 1980'lerde ise ilginç ama eski olarak algılanmıştır (Roberts, “Impact of the New Wave” 333). Bir editör yazısında Michael Moorcock daha

² Yeni dalga bilimkurgu hakkında ayrıntılı bilgi için aşağıda bulunan web sayfasını ziyaret edebilirsiniz: [https://gaz.wiki/wiki/tr/New_Wave_\(science_fiction\)](https://gaz.wiki/wiki/tr/New_Wave_(science_fiction))

³ İng. *Do Androids Dream of Electric Sheep?*

⁴ Çalışma boyunca Türkçeye çevrilmemiş ya da özgün yapıtlardan yapılan doğrudan alıntılarının çevirileri aksi belirtilmedikçe tarafıma aittir.

DİZİN

1,2,3...

12 *Maymun*, 112

13. *Kat*, 218

1984, ii, 17, 19, 21, 47, 110, 112, 120, 128, 136, 213, 216, 303

7 *Pencere*, 303

A

Abanazır, Can, 2

Acar, Ayşe, 303

Ada, Özlem, 303

Adams, Douglas, 169

Adorno, Theodor, 33

ahlaki kutuplaşma, 261

Akkoç, Bülent, 282-283

Akkoyun, Burcu Kayışcı, iv, ix, xi, 27

Alacaşafağın Rengi, 303

Aldiss, Brian, 12, 15, 20-21, 53, 164, 185, 187

Alkon, Paul K., 103

Almanya, 128, 143, 145, 149-152, 156, 159

Alpin, Hakan, 283

Alpin, Özlem (Kurdoğlu), 303

alt sınıf, 196, 290

Alteration, The, 141

Altered Carbon, 229-230, 254, 278; bkz. *Değiştirilmiş Karbon*

alternatif evren, 139

alternatif gerçekçi bilimkurgu, 57

alternatif tarih, v, xi, 21, 23, 108-109, 139-143, 145, 147-149, 151, 153, 155, 157, 159, 161

Always Coming Home, 237

Amazing Stories, 11, 13, 19, 35, 52, 212

Amis, Kingsley, 4, 12, 46, 141

Amis, Martin, 142

An Imaginative Experience, 128

“Androgyny in Feminist Science Fiction”, 307, 318

androjen, 301, 307-308, 317
anthropocentrism, 245; bkz. insan merkezli
anti-kahraman, 268
anti-ütopya, 17, 27
Antilop ve Flurya, vi, xii, 136, 233, 235, 237-239, 241, 243, 245-251
antropolojik bilimkurgu, 79, 85, 303
antroposen, vi, 235, 248
apokalips, 124
apokaliptik, 45, 123-124, 133, 136
Aristoteles, 99, 117, 119
Asaro, Catherine, 170
Aşık Efkari, 311
Aşık Gufrani, 311
Asimov, Isaac, iii-iv, 12, 18, 20, 22, 25, 51, 53, 73-74, 80, 94, 107, 142, 164, 169, 186, 282
askerî vesayet, 287, 289
Astounding Science Fiction, 20, 52, 80, 85, 94
Ataklı, Sinem, 303
Atasoy, Emrah, iii, v, ix, xi, 37, 123
Atılgan, 283
Atwood, Margaret, vi, xii, 23, 56, 126, 233, 235, 237-239, 241, 243, 245, 247, 249-251
avam diyarı, 241-243
avatar, 167, 211, 221
Avgören, Esra, 303
Aydingün, Haldun, 283
Aydınlanma, 13, 30, 36, 41, 103, 256, 261
Ayısıtlar, 304, 313-314
ayrıcılık modları, 266

B

Babavatan, v, xi, 139, 141, 143-145, 147-151, 153-155, 157-161
Babel-17, 55, 187
Bacon, Francis, 14, 17, 29
Ballard, J. G., vi, xi, 21, 23, 42, 185, 187-189, 191, 193, 195, 197, 199, 201, 203, 205-207, 251
Ballardian, 188, 206
Balsamo, Anne, 257
Bancroft, Laurens, 265
Banks, Iain M., 57, 170, 172, 176, 182

- Barad, Karen, 255
Başkan Oyunu: 2000'li Yılların Öyküleri Dağın Ötesi, 283
 baskıcı, 32, 186, 215, 228, 268, 281, 285, 287, 289-290, 292, 295
 Battlestar Galactica, 169-171
 Bayar, Zühtü, vii, 13, 23, 209, 282-283, 287, 289, 292
 bayidevlet, 219
 Beat Kuşağı, 217, 310
 beden, 62, 69, 196, 215, 218, 220-221, 224-225, 256, 258, 263-264, 269-270, 284, 286, 305
 bedensellik, 260
 Bellamy, Edward, 30
Ben Robot, 18
 Benford, Gregory, 53, 142
Beni Asla Bırakma, vii, xii, 253, 255, 257, 259, 261-263, 265, 267-271, 273-279
 Bentham, Jeremy, 17, 32
 Berlin, 143, 149, 153, 156, 234, 250
 beyaz yakalılar, 191
Bıçak Sırtı (Blade Runner), 213-214, 229, 286, 289, 296
 bilgisayar korsanlığı, 211
 bilim fantezisi, 167
 bilim kurgu, 1-2, 270, 282
 bilim macerası, 166
 bilimkurgusallaştırma, 4
 Bilimsel romans (scientific romance), 16
 bilinç, 57, 66-68, 83, 131, 146-147, 157, 160, 236-237, 262-263, 270, 294, 308, 314
 bilinçdışı, 145-147, 160
 bilişsel devamlılık, 35
 bilişsel yadırgatma, 4, 34-35
 "Bir Gök Gürültüsü", 98, 114, 117, 119
Bir Noel Şarkısı, 103
 "Bir Siborg Manifestosu", ("A Cyborg Manifesto"), 65, 68, 70, 230, 258, 278
 Birgül, Nilgün, 283
 Bisson, Terry, 141
 Bitir, Aysun, 303
 biyo-bilişim, 260
 biyoetik, 269, 275
 biyogenetik, 51, 65, 269, 277
 biyomedikal, vii, 253-254, 263, 269, 273, 275

biyoteknoloji, vii, 22, 55, 58, 253-254, 259-260, 263-264, 268, 272-275
Biz, (My), 17, 19, 31, 74
Blake, Victoria, 217
Bloom, Dan, 233
BlyssPluss, 241, 243
Boğaziçi ve Ötesi, 283
Bostrom, Nick, 260, 264
Bould, Mark, 1, 4, 34, 71, 161, 183, 318
Bozdoğan, Ayşe Nur, v, ix, xi, 97
Bradbury, Ray, 21-22, 38, 55, 98, 114, 117, 282
Bradley, Marion Zimmer, 307
Bradoitti, Rosi, 255
Brecht, Bertold, 34
Brin, David, 54-55, 170
Brunner, John, 22, 39, 185, 187
Buhler, Joseph, 143, 152
Buran, Sümeyra, iv, ix, xi, 51, 70, 277
Burgmann, J. R., 234
burjuva, 33, 189, 191, 194, 204
burjuvallaşma, 189, 191-192, 194, 204
Butler, Octavia, 37, 56, 63, 70, 187, 302, 307
Butler, Samuel, 17, 42
büyükbaba paradoksu, 110
büyülenme arzusu, 6
By His Bootstraps, 107, 119

C

Cadigan, Pat, 213, 217, 222
Camomile Lawn, The, 128
Campbell, John W., 18, 20, 52-53, 75, 80
Canopus in Argos, 310
Card, Orson Scott, 56, 170
Carpenter, John, 169
Cavendish, Margaret, 29
CCLXXX, 303
Cehennem, 132
CennetZarı projesi, 243, 245

- Charlotte, 150, 153-158, 195
Chasing the Dragon, 51, 60, 62, 71
Cheap Truth, 210, 216-217, 230
 Cherryh, C. J., 56, 169-170
 “Chrome'u Yakmak”, 213, 215
 cinsel, 186, 241, 244, 300-301, 307-309
 cinsiyet, 75, 190, 236, 254, 257, 263, 304, 307, 317
 Clair, Margaret St., 301
 Clarke, Arthur C., 12, 19, 51, 53, 57-58, 102, 169, 186
 Cli-fi, 233, 235-236, 250
 Clock That Went Backward, The, 104
 Cole, Robert William, 168
 compound-life, 241
 consensual hallucination, 220
 Corey, James S. A., 170
 cortical stack, 263
 Covid-19, 23, 123, 229
 Cowley, Robert, 141
 Crakers, The, 243, 245
 cyberpunk (bkz. siberpunk), 2, 22-23, 57, 70, 209, 211-213, 216-217, 229-231, 278, 296;
 cyberspace, 2, 213
 cyborg, 2, 65, 68, 70, 214, 230, 277-279
 “Cyborg Manifesto, A”, bkz “Bir Siborg Manifestosu”

Ç

- Çağdaş Sanat Bilimkurgu Dergisi*, 283
 çağdaş sert bilimkurgu, 69
 çatışma, vi, 40, 58, 151, 186, 189-190, 201, 204, 248
 Çekoslovakya, 149
 Çelebi, Asaf Hâlet, 311
 Çetiner-Öktem, Züleyha, vi, ix, xi, 163
 çevre, vii, 32, 36, 81, 223, 233, 245, 250-251, 254, 314
 çevrebilim, 244
 çevresel/ekolojik bilimkurgu, 3
 çip, 260, 263
 Çok Çağı, 303
 Çoker, N. Berk, ix, xii, 281
 çokkültürlülük, 227-228

D

Dante, 132

Dark Star, 169

Darko, Donnie, 113

Darkover Landfull, 307

Dayıoğlu, Gülten, 303

dedektif noir, 262

deFord, Miriam Allen, 301

Değiştirilmiş Karbon, vii, xii, 229-230, 253-255, 257, 259, 261-265, 267-271, 273, 275, 277-279

Deighton, Len, 141

Deja Vu, 113

Delany, Samuel R., 55, 185

demokratik, 289, 294

Deney: Onlar Hep Aramızdaydı, 303

Derin Ekoloji, 244-245

Destina, 303

Devlet, 13, 17, 29, 152, 156, 218-219, 226, 236, 315, 318

Dick, Philip K., 12, 19, 21, 25, 42, 57, 63, 141, 186, 282

Dickens, Charles, 103

Disch, Thomas M., 185

Dişi Adam, 36, 302

distopik, vii, xii, 2, 21, 24, 32, 35-36, 38-41, 45, 47-48, 125-126, 129, 131, 134, 188, 203, 206, 226, 230, 233-234, 237, 239-241, 243, 248, 262-263, 266, 268, 270-271, 278, 281-283, 285, 287-297

distopik bilimkurgu, 288

distopik modernite, 188

distopya, iv, xi, 2, 20, 27-35, 37-41, 43, 45-47, 49, 73-74, 188, 192, 217, 226, 230, 237, 242, 248, 281, 287

DNA, 56, 65, 269, 272

Doctor Who, 114

doğa, vi-vii, xii-1, 30, 75, 81, 103, 128, 131, 233-235, 238-241, 244-246, 248, 254, 300, 313-314

doğamerkezli, 245

Doğuç, Nurcihan, vii, 303-304, 307-308, 311, 313, 316-317

doktrin, 268

dolaşıklık, 258

döllenme, 253

Dorman, Sonya, 301

Down to the Bone, 51, 60, 62, 71

Dreamsnake, 302
Drought, The, 187, 251
Drowned World, The, 187, 237
Dubious Legacy, A, 128
Dune, 79, 169, 237
dünya düzeni, v, 126, 133
Duru, Orhan, 1, 13, 282-284, 287, 297

E

Earthworks, 187
Ecocriticism; bkz. Ekoeleştiri
efsane, 186, 257, 285
Egan, Jennifer, 237
egemenlik, 198, 200, 223, 281, 287
Einstein, Albert, 100
Ekmekçi, Çelik, vi, ix, xii, 233
eko-drama, 236
eko-felaket, 236
eko-gerilim, 236
eko-korku, 236
eko-kurgu, 236
eko-şiiir, 236
eko-sinema, 236
Ekoeleştiri, 233-234, 250-251
ekolojik, vi, 3, 22, 46, 233, 235, 237-241, 243-249, 313
ekolojik denge, 246
ekolojistler, 244-245
ekonomi, 17, 24, 30, 32, 35-36, 75, 93, 111, 177, 181, 189-190, 192, 198-199, 201, 229, 266, 275, 284, 287-289, 294, 314
ekonomik sınıf, 190
eleştiri, ii, 29, 31, 36, 45, 78, 126, 171, 282
Elgin, Suzette Haden, 301
Eliade, Mircea, 98
Ellison, Harlan, 21, 53, 186
Embriyogenesis, 303
Emerson, Ralph Waldo, 80
Encyclopedia of Science Fiction, 52-53, 70, 100, 119, 166, 182-183, 207

Engels, 191
Engin, Ayşegül, 303
Erehwon, 17
Ergin, Sezar Erkin, 283
eril, vii, 69, 164, 301, 304-309, 315
eskatoloji, v, 124
evrim teorisi, 64, 105
evrimleşme, 180
Excession, 178-179, 182
Excido, 303
Exile Waiting, The, 302
Eylem, Arzu, 303
eyleycilik, 273
ezilmişlik, 204

F

fantastik, 12-14, 29, 60, 62, 100, 102-106, 110, 114, 117, 168
fantezi, 12, 15, 34, 60, 101, 141, 167, 305, 317
fanzin, 210, 230
farmasötik, 260
Farscape, 170, 172, 175-176
Fatherland, 143, 161
Fay, Brian, 92
felaket, vi, 124-126, 128-132, 134, 142, 187, 234, 236-237, 248-249, 284
felsefe, 21, 41, 57, 77, 106, 188, 244, 282, 296
feminist, 212, 230, 257, 301-302, 305-308, 317-319
fen bilimkurgusu, 55
fen bilimleri, 5
Ferguson, Niall, 141
fetiş, 193, 204, 228-229
Filler Mezarlığı, 283
Fırtına, 283
Flurya'nın Çocukları, 243-245
Forstchen, William R., 142
Forster, E. M., 28, 37, 47-48
Forward, Robert L., 101
Foucault, Michel, 175, 181-182, 278

Fowl, Artemis, 102
 “Fragments of a Hologram Rose”, 212
Frankenstein, 15, 35, 42, 55-56, 78, 301, 316
 Frankenstein kompleksi, 42
 Franklin, Sarah, 273
 Freedman, Carl, 35
 Freud, Sigmund, 143, 145
 Fry, Stephen, 142
 Frye, Northrop, 167
 Fukuyama, Francis, 262
 fütürist, 217, 270, 275, 281, 285-288
 “Fütürist Bildirge”, 285
 fütürizm, 285-286

G

galaksi, 22, 94, 304
 galaksiler, 92, 113, 165-166
 galaksiler arası, 171
Gallo, 305
 geçiş ritüeli, v, xi, 74, 97, 99, 101, 103, 105, 107, 109, 111, 113-115, 117, 119, 121
Geçmişe Bakış - 2000'den 1887'ye, 30, 47
Geleceğe Dönüş, 112
 geleceğin sosyolojisi, 91
 genetik, iv, xi, 51, 53, 55-59, 61, 63-67, 69, 71, 239, 241, 244-245, 248, 253, 259-261, 266, 273, 275, 287
 genetik mühendisliği, iv, xi, 51, 53, 55-57, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 71, 261, 266
 gerçeklik, 8, 25, 32, 37, 41-42, 53, 56, 61, 63, 131-132, 170, 185, 195, 201, 213, 221, 223-224, 226-227, 229-230, 238, 265-266
 Gernsback, Hugo, 11, 13, 20, 35, 52
 Gestapo, 144, 152-155, 157-160, 292
Geşsa Android Şirketi, 283
 Ghosh, Amitav, 234
 Gibson, William, 22, 209, 212-213, 217
Gilgamiş, 14
 Gingrich, Newt, 142
 Giotto, 132
 Gleiwitz, 159
 Gödel, Kurt Fredrich, 101

Gökdelen, vi, xi, 185, 187-189, 191-193, 195, 197, 199-207
göktaşı, 283
görelilik kuramı, 59, 100-101
Gramsci, Antonio, 318
Grantham, Michael, 267
güç, vi, 36, 39, 41-42, 58, 75, 98, 126, 132, 160, 174-175, 177, 188-190, 194, 196-197, 199, 201, 203-204, 211-212, 214-215, 219-220, 222-226, 245, 248, 258, 268, 284, 288, 293, 308, 310, 315
güç istenci, 196-197, 199
Guin, Ursula K. Le, 21-22, 34, 36, 55-56, 74, 186-187, 237, 301, 307
Güiver'in Gezileri, 30

H

hacker, 211, 218, 220-225, 228-229
hâkimiyet, 87, 248, 259, 300, 302, 304, 316
Halder, Rudolf, 152
Hale, Edward Everett, 141
Haphazard House, 128
Haraway, Donna, 65, 212, 255, 257
hard sf, 53-54, 60-61, 65, 69-71, 302
Harnessing Peacocks, 128
Harris, Robert, v, 143, 161
Harrison, Harry, 79, 142
Harry Potter, 102
Hassan, Ihab, 255, 257
hastalık, 4, 87, 109, 142, 241, 264, 267
Hatayi, 311
Hawking, Stephen, 59, 101
Hawthorne, Nathaniel, 141
Hayalet Kentin Kadınları, vii, xii, 299, 301, 303-309, 311, 313, 315, 317-319
hayatta kalmak, 125, 131, 133
Hayles, Katherine, 255, 258
Heidegger, 197, 206
Hellekson, 139-141, 161
Henderson, Zenna, 301
Herbert, Frank, 22, 53, 79, 169, 237
heterotopya, 174-175
Heydrich, Reinhard, 149, 155

Heywood, Joseph, 142
hibrit siborg, 257
Hiçbir Yerden Haberler, 30, 48
Hiçbir Zamana Ait Olmayan Adam, 303
High-Rise, 187-188, 206
Hinton, Charles Howard, 105
hiperkapitalizm, 226
Hiro Protagonist, 220, 225
Hiroşima, 18, 20, 125
Hitchhiker's Guide to the Galaxy, 169
Hitler, Adolf, 21, 141-143, 148-149, 151-152, 156, 161
holodek, 174
Holokost, 125, 294
Homo Roboticus, 215
Homo Sapiens Cyborgicus, 215
Homo Siliconis, 215
Horkheimer, Max, 47, 318
Horse Opera, 163
hümanist, 54, 227, 256, 262, 272, 300

I, İ

Işın Çağı Çocukları, 303
icat bilim kurgusu, 76
ideolojik, 4-5, 35, 41, 75, 226, 281-282, 286, 292
İkiz, Sezer Sabriye, iv,ix,xi,11,39
iklim değişikliği, 23, 233-238, 246-249
iklim kurgu, (climate fiction), 233, 235, 250-251
iktidar, vi, 126, 188-189, 193, 196-201, 203, 212, 281, 306-308, 315
implant, 260
insan merkezli, 92, 131, 245, 315
insan-ötesi, 255
insan-üstü, 64, 255
interdisipliner, 255
Interstellar, 113
Ishiguro, Kazuo, vii, xii, 253-255, 257, 259, 261-263, 265, 267-269, 271, 273, 275, 277-279

J

Jaeger, Max, 153, 158
Jagged Orbit, The, 187
Jameson, Fredric, 28
jeolojik, 235, 246
Jumping the Queue, 128

K

kaos, 74, 200, 202, 266, 284
kapitalizm, 38, 225, 288
Karanlığın Sol Eli, 307
karmaşa, 132, 220
karşı-ütopya, 27-28, 30-31, 33, 39, 226
Kartezyen, 256, 261
kast sistemi, 195, 199
Kaygusuz Abdal, 311
Kennedy, 109, 143, 148, 156, 187
Kılıçarslan, Cem, i-iii, vi, ix, xi-1, 209
Kindred, 108, 187, 302
King, Stephen, 109, 119
Kırıkkanat, Mine G., 303
Kıroğlu, Esin, 303
kıyamet kurgusu, 123-125
kıyamet sonrası, v, xi, 3, 73, 111, 123-129, 131-135, 137, 234, 237
kıyamet sonrası bilimkurgu, v, xi, 123-125, 127, 129, 131, 133, 135, 137
Kızılpençe, 292
klonlama teknolojileri, 253
Kocabıyık, Orkun, v, ix, xi, 97
Kocagöz, Halil, vii, 282-283, 289, 293
kök hücre, 253
kolektif, 37, 65-68, 83, 115, 127, 201-202, 250, 294
kortikal bellek, 263
Kristal Dünya, 29, 47
kriyojenik, 253
kuantum, iv, xi, 51, 53, 55-57, 59-63, 65, 67, 69, 71
kültür endüstrisi, 41
Kültür Serisi, 35, 176

kültürel antropoloji, 87
Kumar, Krishan, 31
Kümbet, Pelin, vii, ix, xii, 253
Kumluca, Ayça, 303
kuram, 5, 45, 59, 91, 100, 254, 261, 297
küresel, 22-24, 125, 229, 233, 241, 255, 274-275
Kurzweil, Ray, 264

L

laboratuvar, 61, 85, 253, 268
Laing, 193-195, 199-200, 202-204
Landon, Brooks, 210, 217
Lefebvre, Henri, 173
Leinster, Murray, 52, 141
Lessing, Doris, 309, 318
Leviyatanlar, 175
Lévy, Pierre, 224
Leyda, Julia, 235
Lockwood, David, 191
Lucas, George, 169
Lücke, Friedrich, 124
Lukacs, John, 141
Luther, 149, 153-157

M

M4Y4: Nesil, 303
M4Y4: Tehlike Yaklaşıyor, 303
m-teori, 51
Ma, Ling, 126-127, 133
macera bilim kurgusu, 76
Macey, 146-147, 161
Maclean, Katherine, 301
Macy Cybernetics Conferences, 258
MaddAddam, 56, 237
Madden, Samuel, 103
makine, vii, 6, 18, 28, 37-45, 47, 56, 58, 61-65, 67, 90, 100, 104, 106-108, 116, 174, 212-215, 221, 258-259, 261

- “Makine Duruyor”, 28, 37-39, 44-45, 47
Man in the High Castle, The, 21, 141
Mandel, Emily St. John, 126
Mappa Mundi, 51, 57-58, 71
March, 144-145, 148, 150, 152-160, 231, 251
Mars Cumhuriyeti, 292
Marx, 189-191, 194
Maslow, Abraham, 130
matris, 215, 220
Matrix, The, 213, 218
McCarthy, Cormac, 237
McIntyre, Vonda, 302
mediko-bilimsel, 264
mega-kent, 216, 218, 220
Mehnert, Antonia, 234
mekân, 4, 13, 31, 43, 87-88, 97-98, 104, 172-174, 176, 181, 213, 216, 228, 297, 302
melez, 61, 164, 167, 297
Memoirs of Twentieth Century, 103
Mendlesohn, Farah, 94, 120, 171, 180, 183
Mercier, Louis-Sebastien, 103
Merril, Judith, 186, 301
Mesembryanthemum, 240
mesken, 174, 176
Metaevren, 221-227, 220, 229
metafizik, iv, xi, 51, 53, 55, 57, 59, 61-63, 65-67, 69, 71, 101, 186
metafor, 53, 97
MetaPolisler, 227-228
Metaverse, bkz. Metaevren
Metazania, 227
Mets, 263
Miéville, China, 34, 57
milenyum, 113, 289
Mill, John Stuart, 32
Milner, Andrew, 34, 234
Mine, Selma, 283, 303
Mirati, 311
Mirrorshades: The Cyberpunk Anthology, 216, 231

Mitchell, Edward Page, 104
 mitler, 285
 mobokrasi, 226
 modernite, vi, xi, 41, 47, 185, 187-189, 191, 193, 195, 197, 199, 201-203, 205, 207
 modernizm, 136, 188, 299, 305-306, 309, 314
 Monk, Patricia, 164-165
 Moorcock, Michael, 22, 185-186
 Moore, C. L., 301
 Moore, Max, 264
 Moore, Ward, 142
 Moravya, 149
 Morgan, Richard, vii, xii, 253-255, 257, 259, 261-263, 265-269, 271, 273, 275, 277, 279
 Morris, William, 17, 30
 Moya, 172, 175-176
 mücadele, 1, 23-24, 36, 43, 58, 127, 132, 151, 191-192, 198-199, 212, 218, 220, 223, 228-229, 233,
 240, 248, 290-291, 315
 mühendislik bilimkurgusu, 55
Mülksüzler, 36, 47, 74
 Mullan, John, 145

N

Nabokov, Vladimir, 141
 Naess, Arne, 244
 Nagasaki, 125
 naked power, 198
 nanoteknolojik, 253, 260
 Nar, Ruhşen Doğan, 229, 303
 NASA, 113, 211
 Natural History, 47, 51, 63, 65-68, 71
 nazi dönemi, 141-142
 Nebe, Arthur, 149, 158
 Nenna, 304-305, 307, 311
Nessehira, 303
Neuromancer, 22, 213, 216, 220, 230
 Nevra Bucak, 303
New Atlantis, The, 237
 New South Africa, 227

New Wave, 21, 185-186, 206-207
Nietzsche, Friedrich, 196
Niven, Larry, 53, 101, 169
Non-Stop, 187
Norton, Andre, 301
Nostramo, 283-284, 297
Nova, 187, 278
novum, 34, 234
Nuh Miti, 234

O

Oder, 159
Odysseus, 14
oklokrasi, 226
Oliver, Chad, iv, 74, 76, 85, 91, 94
Omartha, 303
ontolojik, 262, 275
organ nakli, 239, 253, 269-270, 284
OrganAŞ, 238-239, 242
organik insan, 57
organizma, 58, 63-65, 160, 215
Origins of Futuristic Fictions, 103
Orta Asya, 304, 307, 313, 315-317
orta sınıf, 189, 191-194, 204, 219
ortaklaşa halüsinasyon, 220
Orwell, George, 17, 21, 31, 74, 79, 151
Oryx and Crake, 56, 126, 233, 237, 250
Osmanlı, 316
otoriter, 285, 289-290, 293
Ozmos Kronos, 283

Ö

ölümsüzlük, 23, 84, 105, 239, 243, 258, 264
Ömer Hayyam, 311
Öncü, 283
öte-diyar, 6
Özdeş, Müfit, vii, 23, 282-284, 289, 296-297

özel uzam, 174
özerksite, 219
özgünlük, 55, 273
Özkaya, Meltem, 303

P

pandemi, 23
paradigma, 253, 255
parapraksis, 146
Parazit, vi, xii, 177, 209, 211, 213, 215, 217-221, 223, 225-229, 231
Patternmaster, 187
paydaş ortaklık, 258
Pepperell, Robert, 258
Person, Lawrence, 268
Piercy, Marge, 36-37, 301-302
“Place of Science Fiction, The”, 75, 94
Platon, 17, 29
pleebland-life, 241
Poe, Edgar Allan, 11, 15, 35
politik, vii, xii, 13, 17, 21, 29, 35, 37, 41, 62, 111, 116, 177, 186, 235-236, 257-258, 262, 266, 281-283, 285, 287-289, 291, 293-295, 297
Polonya, 145, 149, 152-153, 159
Porush, David, 210
Poshoflu Müdami, 311
post-siberpunk, 57
posthüman, vii, xii, 56, 58, 60, 62-64, 67, 69-70, 253, 255-259, 261-263, 268-273, 275, 277
posthümanist, vii, 64, 254, 256, 258, 261, 275-276
posthümanizasyon, 253, 257, 262
posthümanizm, iv, 58, 63-64, 70, 214-215, 231, 253-257, 259, 261-262, 275, 277
postmodern, 37, 108, 180, 209, 216-217, 227-229, 231, 279, 281, 286, 304, 306, 312, 319
postmodern bilimkurgu, 209
postmodernizm, 209
postsiberpunk, 57, 209, 217-218, 225-226, 228-229
Power, 196-198, 206-207
Prag, 149
pratik, 12, 197, 284
praxis, 146

prestij, 192, 194, 201
Primer, 113
Pringle, David, 171
Proje 2417, 303
projeksiyon, 284
Proleter, 192
Protectorate, 263
protez, 260, 264, 270
prototipik, 268
Psikanaliz, 143, 145-148
psikolojik, 62, 68, 74, 80, 82, 84, 92, 110, 186-188, 203, 205, 249, 260, 265-266, 284, 287, 291, 294

R

rasyonel, 12, 64, 77, 204, 261, 309
Reagan, Ronald, 210
Renkli Ülkeler, 283
Reproductive System, The, 187
revolutionary power, 198
Rey, Lester Del, 12
Rite of Passage, 74, 76, 79, 85-86, 92, 94
Rites of Passage, The, 86, 94, 97, 120
Road, The, 9, 237
Robert A. Heinlein, 18, 20, 51, 53, 56, 80, 107, 169, 282
Robot, 18, 22, 39, 47, 60, 64, 78, 169, 214-215, 229, 231, 284, 303
“Robot ile Söyleşi”, 303
Robson, Justina, 51, 56-57, 60, 69
Rosenfeld, 139-143, 161
Roth, Philip, 141
Rousseau, 290
Royal, 193-196, 199-202, 204
Russ, Joanna, 21-22, 36, 142, 167, 186-187, 301-302
Russell, Bertrand, 197-198

S

Sahte Uygarlık, vii, 282-283, 285, 287, 289-290, 292, 296
Said Emre, 311
salgın, 23, 25, 109, 112, 127, 129, 142, 304

- sanal gerçeklik, 37, 56, 63, 213
- sanal uzam, 55
- sanayi, ii-iii, 6, 30, 38, 87, 210, 235, 299, 316
- Sanayi Devrimi, iii, 6, 38, 299, 316
- sapma noktası, 142
- Sargent, Lyman Tower, 28
- Sarmal*, 213, 230, 283
- savaş, 4, 19-20, 36, 107, 110-111, 123, 125, 140, 142-144, 152, 159, 164-165, 171, 174, 213-214, 231, 244, 288, 296
- seçkin, 221, 223, 292
- Sell Out*, 51, 60, 62
- senaryo, 126, 129
- Sensible Life, A*, 128
- sentetik biyoloji, 253
- Serdar, Hamdi Ali, v, ix, xi, 139
- sermaye, 190
- sert BK (sert bilimkurgu), 23, 51-64, 66-67, 69, 78, 80, 91, 167, 170, 210, 282, 289, 302
- Severance*, 126-127, 133, 136
- Sheldon, Alice Bradley, 301
- Shelley, Mary, 15, 35, 55-56, 277, 301, 316
- Shenzen virüsü, 133
- Ship Who Sang, The*, 302
- sibernetik, 22, 58, 61-62, 64-67, 209-210, 215, 253, 258-260, 275
- sibernetik organizma, 215
- siberpunk, vi, xii, 2-3, 22-23, 37, 57, 70, 73, 209-213, 215-223, 225-231, 262, 268, 278, 286, 288, 296
- siberuzam, 2, 211, 213, 220, 226
- siborg, 2, 37, 58, 60, 62, 64-66, 68, 212, 215, 220, 224, 230, 257-259, 267, 278, 302, 312
- siborgizasyon, 261
- sicim teorisi, 51, 67
- Silver Screen*, 51, 57, 71
- Silverberg, Robert, 22, 74, 186
- simbiyotik, 273
- Simmons, Dan, 170
- sınıf çatışması, 193, 202
- sınıfsal, vi, 189, 191, 193, 196, 199, 201, 203, 299
- sınır aşımı, 188
- sistem kırılcılığı, 211

- site diyarı, 241-242
Sixth Seal, The, v, xi, 123, 125, 127-129, 131, 133-135, 137
siyasal, 144, 189, 192, 281, 299-300, 309, 316
Sladek, John, 185
Snow Crash, 209, 218, 222, 231
Social Science Fiction, 73, 76-79, 94-95
Somay, Bülent, 38
Son Cephede Şafak, 303
Son Güneşin Çocukları, 303
Son Tiryaki, vii, 23, 282, 285, 289-291, 297
Soper, Kate, 238
sosyal aşâğılık kompleksi, 201-202
sosyal bilimkurgu, v, 23, 73-82, 85-86, 91-93
sosyal eşitsizlik, 189
sosyal tabakalaşma, 190
sosyal uzam, 174
sosyoloji, 20-21, 55, 74-75, 77, 79, 88, 91, 187-188
soykırım, 148, 160
Space Odyssey, 169
Speer, Albert, 149
spekülasyon, 4, 12, 140
spekülatif edebiyat, 125
spekülatif kurgu, vii, 188, 234, 236
spekülatif tarih, 139
Spinrad, Norman, 21-22, 142
Sprawl Üçlemesi, 213
Squire, J. C., 141
Stableford, Brian, 56, 166
Stand on Zanzibar, 187
Star Trek, 111, 169-170, 172-173
Star Trek: The Original Series, 111, 169
Star Wars, 167, 169, 172
Station Eleven, 126-127, 133, 136
statü, 189-195, 201, 204
statü grupları, 190-191, 195
Stelarc, 260, 263, 278
Stephenson, Neal, vi, 209, 217-218

stereotip, 164, 268
Sterling, Bruce, 56, 210, 213, 216, 218
Stover, Leon E., 79
Stuckart, 149, 153-155, 157-158
Sturgeon, Theodore, 27, 33, 48, 55, 307
Sufizm, 310
suni hayat, 253
susuz tufan, 243
Suvin, Darko, 4, 13, 33, 73, 167
Swift, Jonathan, 15, 30
Synners, 222, 230

Ş

şaman, 88, 313
Şasa, Ayşe, 303
Şebek Romanı, 303
Şeker, Olcay, 303
Şenel, Adam, 283
Şentürk, Emine, iv, ix, xi, 73
şiddet, 129, 132, 189, 198, 200-204, 266, 289
Şiri, 311
şirketokrasi, 225

T

tabiat, 40, 64
Tan, Cenk, i-iii, vi, ix, xi, 185
Tanrıların Kenti: Ababilu, 303
Tarihin Başladığı Gün, 283, 303
tasavvuf, 304, 309-311, 313, 317
teknik, 12, 15, 55, 75, 156, 174, 202, 224, 290, 296, 299, 314
tekno-insan birleşimi, 259
tekno-karaborsacılar, 212
tekno-kopuklar, vi, xii, 209, 211, 213, 215, 217, 219, 221, 223, 225, 227, 229, 231
tekno-sihir, 221
Tealandrogenos Ütopyasında Evlilik Hayatı, 283
Terminatör, 112
ters-kahramanlar, 212

Tetikçiler, 118
Thorne, Kip, 101
Time After Time, 106, 110
Time Travel: The Popular Philosophy of Narrative, 109, 121
Tiptree Jr., James, 301
totaliter, 281, 287, 292, 294
trajik hata, 117
transgressive fiction, 188
transhümanist, vii, 261-267, 275
transhümanizm, 3, 58, 215, 254, 259-261, 264, 266, 273
Tucker, Wilson "Bob", 163
tüketim, 189-190, 219, 274
Türk bilimkurgusu, ii, 2
Türk Dili Dergisi, 1, 13
Türk mitolojisi, 313
Turner, Victor, 86, 98
Turtledow, Harry, 142
Twain, Mark, 104, 141
Two of them, The, 302
Twohy, David, 170
Tylor, Edward Burnett, 89

U

Uğur, İlknur, 303
Uğur, Veli, vii, ix, xii, 292, 299
ukronya, 139
Ulus ötesi, 235-236
Umay, 311-314
Unconscious, 146
Unutulan Gezegen: Dünya, 303
USS Enterprise, 172-174
Uyanık, Seda, i-iii, ix
uzam, 55, 59, 172-174, 176, 179, 181, 213, 218, 220-221, 224, 231
uzay gemisi yazını, 171-172, 181
uzay istasyonları, 172
uzay operası, vi, 14, 23, 57, 73, 163-171, 180-181, 282
uzay üsleri, 172

Uzay Yolu, 283

Uzaya Kaçış, vii, 282-283, 285, 289-290, 293, 296

Uzaylı Kız Tira, 303

uzaylılarla temas, 6, 211

Ü

ümitvar distopya, 37, 47, 226, 230

üst tabaka, 194, 204

ütöpik, 2, 24, 28, 32, 35, 37-40, 125-126, 129-131, 134, 234, 239-243, 282, 288, 293-294

Ütopya, iv, xi, 2, 7, 13-14, 17, 20, 22, 27-39, 41, 43, 45-49, 73-74, 79, 87, 139, 177, 226, 242, 278, 287

ütopya/ütöpik, 2

V

Vacillations of Poppy Carew, The, 128

vahşet, 132, 189, 198, 201-202

Vahşi Batı, 212, 226

Van Gennep, Arnold, 86, 97

varoluş, 6, 33, 77, 197, 215, 247-249, 275

varoluşsal, vi, xii-1, 97, 224-225, 233, 240-241, 245, 248-249

Venus Plus X, 307

Verfremdungseffekt, 34

vergi, 190, 193

Verne, Jules, 11, 14-15, 35, 53, 172, 300

Vint, Sherryl, 1, 4, 9, 318

virtual reality, 63, 213

Visit from the Goon Squad, A, 237

vitro fertilizasyon, 269

vizyon, 54, 203, 255

W

Walkowitz, Rebecca, 272

Warwick, Kevin, 260

Weber, Max, 188-189, 206

Wells, H. G., 11, 15-16, 38, 52-53, 56, 100, 102, 104-106, 300

Wesley, Mary, v, xi, 123, 125, 127-129, 131, 133-135, 137

Westfahl, Gary, 52-53, 166, 182

Wild Seed, 302
Will to Power, The, 196, 207
Williamson, Jack, 53, 56, 167
Wind from Nowhere, The, 187
Wittenberg, David, 109
Wolfe, Cary, 255-256, 261
Wolfe, Gary K., 11, 166
Womack, Jack, 217
World Wreckers, The, 307

X

Xenogenesis, 56, 307

Y

yadırgatma, 35
Yakın, iv-v, 11, 14, 19, 28, 34-35, 57, 60, 111-112, 119, 128, 143, 145, 153-154, 158, 168, 178, 195, 197, 210-211, 214, 218, 224, 226, 234, 237-238, 248, 258, 267, 282-284, 293, 306
yalın iktidar, 198
yalnızlık, 131
yamyamlık, 201, 203
Yansıma, 66, 303
yazım biçimi, 4, 211
yazın, 1, 4, 28, 75, 79, 91, 185-186
Year of the Flood, The, 56, 237, 250
Yedi Uyurlar, 102
Yeni Atlantis, 14, 17, 29-30
yeni dalga, vi, xi, 69, 169, 185-189, 191, 193, 195, 197, 199, 201, 203, 205, 207
yeni dünya, v, 31, 79, 123, 128, 132-134, 299, 303
Yeni Dünya-Ametist, 303
Yeni Kristal Dünya, 29, 47
yenilik, 6, 234, 286
yerinden etme, 147
yerli bilimkurgu, vii,xii,281-283,285-287,289,291,293,295,297,303
Yeryüzü Müzesi, 303
yıkım, 246-249
Yıldızlararası, 168, 171, 186, 263, 305
Yılmaz, Ş. Yüksel, 303

yoğunlaştırılmış hümanizm, 261
Yoksullar Geliyor, 283
Yörüngeler, 177
Yüreğin Zafere Çağrısı, 303
Yüzyıl 2: Yeşil Adam, 303
Yüzyıl: Bay Binet, 303

Z

zafer, 150, 291
Zaman Makinesi, 16, 34, 39, 100-101, 104-106, 113, 119-120
zaman yolculuğu, v, xi, 3, 7, 23, 73, 78, 92, 97-115, 117-119, 121, 168
Zamanın Kısa Tarihi, 101, 119
Zamanın Kıyısındaki Kadın, 36, 308
Zamyatin, Yevgeni, 17, 74
zenginlik, 3, 190, 198, 201
Zilhoğlu, Z. Merih, 2

BİLİMKURGUYU ANLAMAK

Alt Türlere
Eleştirel Yaklaşımlar

Editörler
Cenk Tan
Cem Kılıçarslan
Seda Uyanık

Bilimkurguyu Anlamak; son yıllarda edebiyat, sinema ve popüler kültürde ön plana çıkan bilimkurgu türüne dair Türkçe yayımlanmış akademik içerikli kitapların sınırlı sayıda olmasından yola çıkarak alandaki boşluğu doldurmak ve Türkçeye bilimkurgu eleştirisi bağlamında önemli bir eser kazandırmak amacıyla ortaya çıkarılmıştır. Bilimkurguyu alt türler temelinde ele alan bu kitap, bilimkurgunun kısa tarihçesi ile başlayıp türün ütopya/distopya kavramları ile olan ilişkisinden zaman yolculuğuna, siberpunktan yeni dalga akımına, alternatif tarihten uzay operasına kadar pek çok alt türü ayrıntılı biçimde ve eleştirel bir bakış açısıyla irdelemektedir. Böylece bilimkurguyu sadece sınıflandırmakla kalmayıp bilimkurgunun alt türlerine yakından bakma ve türlerin doğasını daha iyi keşfedebilme imkânı sunmaktadır. Okurları yerli bilimkurgu incelemeleriyle de buluşturan kitap, bilimkurgu hakkında süregelen tabu ve ön yargıları ortadan kaldırma niyetinin yanı sıra türün derinliğini sosyal bilimlerin penceresinden ve metin merkezli eleştiriler ışığında gözler önüne sermektedir.

BİLİMKURGUYU ANLAMAK
Alt Türlere
Eleştirel Yaklaşımlar

Editörler
Cenk Tan - Cem Kılıçarslan
Seda Uyanık

 NOBEL BİLİMSEL ESERLER

www.nobelyayin.com

[nobelyayin](http://nobelyayin.com) | [nobelkitap](http://nobelkitap.com) | [nobelcocuk](http://nobelcocuk.com) | [nobelyasam](http://nobelyasam.com) | [nobelcocukyayin](http://nobelcocukyayin.com)

 E-KİTAP
kiralamak için

ISBN 978-625-7492-67-7

9 786257 492677

